

El pare Rodés, a la dreta, acompanya el rei Alfons XIII i dues infantes a l'Observatori de l'Ebre el 23 d'octubre del 1926

El jesuïta que va ser director de l'Observatori de l'Ebre durant vint anys es va mantenir fidel a la República i quan va acabar la contesa va ser marginat

Diari de guerra de Rodés

JOSEP PLAYÀ MASET
Barcelona

Astrònom, meteoròleg, director de l'Observatori de l'Ebre durant gairebé vint anys i, per damunt de tot, jesuïta. Aquest era el pare Lluís Rodés Campderà, de qui ara es publica el seu inèdit *Diari en temps de guerra*, juntament amb un estudi biogràfic que revela el seu paper rellevant durant la Guerra Civil i el seu reconeixement internacional com a científic.

El pare Rodés havia nascut a Santa Coloma de Farners el 1881 i, després del seu pas pel noviciat de la Companyia de Jesús, va estudiar Filosofia, Ciències i Teologia a Tortosa, Barcelona i Valkenburg (Holanda). Els seus superiors el preparaven per treballar a l'Observatori de l'Ebre, i per aquesta raó el 1916 es va traslladar als Estats Units, on va estudiar a les universitats de Harvard i Chicago i va treballar als observatoris de Yerkes (Chicago) i Mount Wilson (Califòrnia). Va tornar el 1919 i al cap de

El dietari mostra la seva oposició al cop d'Estat militar i les seves crítiques als bombardejos de Tortosa i Barcelona

poc ja era nomenat director de l'Observatori de l'Ebre. Va exercir aquest càrrec fins al final de la Guerra Civil, i la seva tasca va ser respectada, malgrat que va passar per greus dificultats i a mitjan 1938 li va ser requisat el material de l'Observatori. Després de la victòria de Franco se li va recomanar que se n'anés a Mallorca, on va morir, prop de Sóller, el 7 de juny del 1939.

El pare Rodés va recollir les seves experiències en un diari que comença el 1922 i s'acaba el 1938. Està dividit en tres quaderns, dos corresponen als anys de pau (1922-1936) i un als de guerra (1936-1938). I aquest últim és el que ara es publica en una edició coordinada per Ramon Balasch i que inclou la versió facsimil, amb transcripció i notes bio-

gràfiques a càrrec del P. Lluís Victori i Companys, i una introducció, edició i notes del P. Luis Felipe Alberca Silva.

L'interès dels diaris està que Rodés va ser un cristià fidel a la República, capaç de denunciar les atrocitats d'un i altre bàndol, com pocs catòlics van fer. El 20 de juliol del 1936 ja escrivia: "Salvant la intenció, considero una veritable atzagaiada aquest aixecament" (el manuscrit sempre és en castellà). I tres dies després: "Van arribant notícies de les atrocitats comeses a tot arreu; bona seria la intenció, encara que no tan religiosa com molts es figuren, però... Quanta sang i quantes llàgrimes, quanta ruïna ha

ocasionat aquest malfadat aixecament feixista militar! No és pitjor el remei que el mal?". Idees que repeteix constantment: "Estic plenament convençut que sense la rebel·lió ara hi hauria menys esglésies cremades, menys religiosos assassinats, menys espanyols morts i més premsa i força catòlica" (7/V/1937).

Les seves notes ofereixen descripcions detallades dels bombardejos franquistes sobre Tortosa. I una de més dramàtica: "Em semblava que aquests dies la mort em brunzia a les orelles; he anat a desfogar-me davant el Senyor; Senyor, perdona'ls a tots!", anotava el 23 de març del 1938, després de rebre un telegrama en què li comunicaven la mort del seu germà Leopoldo i la seva filla Filomena en un bombardeig a Barcelona.

Gràcies al seu reconeixement internacional, va salvar la vida, malgrat que també va patir a l'Observatori nombrosos escorcolls, detencions de companys i execucions d'amics. Però, tot i així, va poder dir missa en privat i fins i tot batrejar d'amagat. I li van donar permís per entrar i sortir d'Espanya (en un viatge a Itàlia se sorprèn que al refectori d'un convent, on hi ha diversos jesuïtes exiliats, "es llegeix la vida del *Generalísimo*").

La Vanguardia del 16 de juliol del 1937 va publicar un article que arrencava en portada: "Dotze mesos de guerra i de revolució no han pertorbat la tasca d'un home de ciència". Una llarga entrevista sobre la qual ell mateix va escriure: "Encara que naturalment han callat moltes coses, no han desfigurat les impressions que els vaig dir".

El 2 d'abril del 1938 anota: "El cor va arribar al límit de la resistència; fins i tot a porta tancada i del tot sol, celebri". Aquell mateix dia viatja a Barcelona i durant la seva absència l'Observatori és saquejat per elements descontrolats, de manera que es perden objectes i documents personals, i se li requisen els seus aparells. Va ser un cop molt dur. El 19 d'abril la brigada d'assalt Flechas Negras de Franco ocupa l'Observatori. Les peces es van trobar al castell de Peralada, però la salut de Rodés ja no es va recuperar. El seu dietari va ser conservat a l'arxiu de l'Observatori de l'Ebre, però el seu successor, el pare Antoni Romàñà, no va considerar oportú donar-lo a conèixer. ●

Reconeixement... fins i tot en un cràter de la lluna

■ Un mapa de la Lluna del 1955, editat als EUA, inclou un cràter que porta el nom de Lluís Rodés. Compartia nomenclator amb altres d'il·lustres com Cervantes i Ramon y Cajal. El seu nom va desaparèixer quan es van regularitzar els diferents noms adjudicats, com també va ser el cas de l'astrònom Josep Comas i Solà, però li van arribar altres reconeixements. Va pertànyer a més de quaranta societats científiques i del seu llibre *El firmament* es van fer diverses edicions. Es va especialitzar en electrometeorologia (radiacions solars, electricitat atmosfèrica i fenòmens meteorològics), i per aquesta raó va ser molt conegut entre les companyies aèries, que li facilitaven passatge gairebé gratuït. A partir del 1929 va començar a viatjar sovint amb avió. Després del seu primer vol va exclamar: "Que hi vagi el dimoni, per terra, quan Déu ens ha donat l'aire per volar". Esclar que també va ser capaç d'anotar la seva emoció quan en un viatge amb cotxe va superar els cent quilòmetres per hora.